

ZAGRANICZNE SYSTEMY SZKOLNICTWA WYŻSZEGO

USA

PRAKTYCZNY PRZEWODNIK PO UZNAWALNOŚCI WYKSZTAŁCENIA

MATERIAŁ INFORMACYJNY OPRACOWANY PRZEZ
BIURO UZNAWALNOŚCI WYKSZTAŁCENIA – ENIC-NARIC POLSKA

NARODOWA AGENCJA
WYMIANY AKADEMICKIEJ

Warszawa, 2023 r.

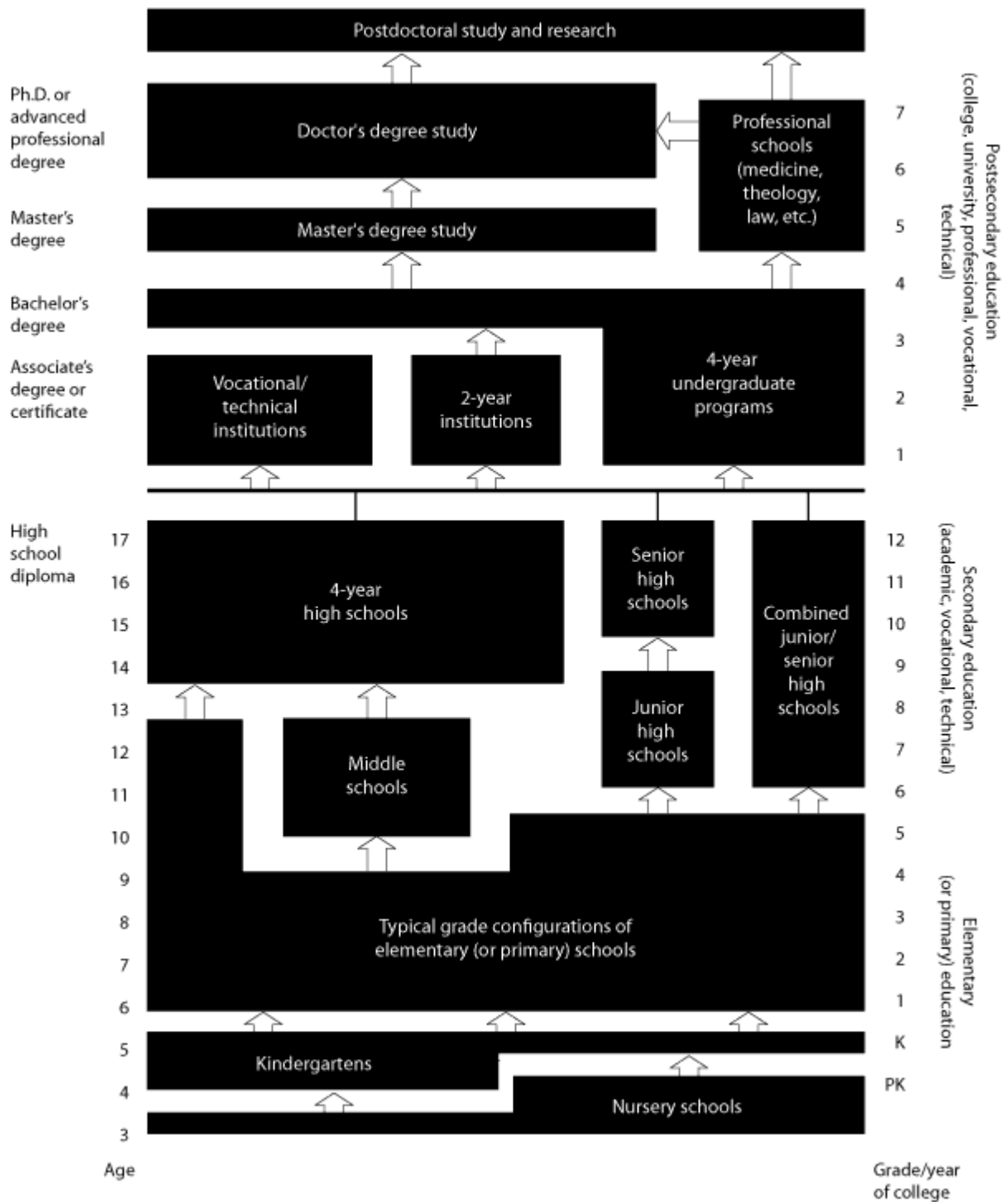
Spis treści

Schemat systemu edukacji USA	3
Dokumenty uprawniające do podjęcia studiów wyższych krótkiego cyklu lub studiów pierwszego stopnia.....	4
Studia krótkiego cyklu	4
Studia pierwszego stopnia.....	5
Studia drugiego stopnia.....	6
First-Professional Degree	7
Studia „podyplomowe” (Intermediate Graduate Qualifications)	8
Studia trzeciego stopnia (doktoranckie)	8
Skala ocen.....	9
Lista uczelni	9
Tabela ewaluacyjna amerykańskich dyplomów	10

Noty prawne

1. Opracowanie udostępnione jest na licencji Creative Commons Attribution-NonCommercial-NoDerivatives 4.0 International (CC BY-NC-ND 4.0 International).
2. Informacje zawarte w opracowaniu służą wyłącznie celom informacyjnym i edukacyjnym i nie stanowią źródła prawa, urzędowej interpretacji przepisów prawa, a także nie są oficjalnym stanowiskiem właściwych organów lub władz.

Schemat systemu edukacji USA

Źródło: https://nces.ed.gov/programs/digest/d11/figures/fig_01.asp

Dokumenty uprawniające do podjęcia studiów wyższych krótkiego cyklu lub studiów pierwszego stopnia

W USA nie istnieją ogólne przepisy regulujące to, jakie świadectwa dają prawo wstępu na studia pierwszego stopnia – listę wymaganych dokumentów określa samodzielnie każda uczelnia. Możliwa jest zatem sytuacja, że dokument dający uprawnienia do podjęcia studiów na jednej uczelni nie daje takich uprawnień na innej uczelni. Warto również dodać, że najczęściej to nie świadectwo ukończenia szkoły średniej stanowi podstawę przyjęcia na studia – stanowią je wyniki niezależnie organizowanych egzaminów SAT lub ACT, a posiadane świadectwo jest po prostu jednym z kryteriów, które są brane pod uwagę przez poszczególne uczelnie.

Standardowym dokumentem uzyskiwanym po ukończeniu 12-letniej edukacji i potwierdzającym posiadanie wykształcenia średniego w USA jest **High School Diploma** (na dokumencie tym może również pojawić się nazwa **Secondary Diploma/Certificate** lub po prostu **Diploma**).

Innym dokumentem potwierdzającym posiadanie wykształcenia średniego i akceptowanym przez amerykańskie uczelnie w procesie aplikacji na studia jest **High School Equivalency Credential** lub **GED Certificate**. GED (General Educational Development) jest systemem egzaminacyjnym pozwalającym stwierdzić, że dane świadectwo odpowiada poziomem High School Diploma. Osobom, które nie posiadają standardowego High School Diploma, amerykańskie uczelnie częściej stawiają jednak dodatkowe wymagania odnośnie posiadanych kwalifikacji – wymagane jest od nich np. przedstawienie rekomendacji, zdanie dodatkowych egzaminów lub posiadanie Advanced Placement (AP). College Board Advanced Placement (AP) to specjalnie nadzorowany program umożliwiający osobom kształcącym się w szkołach średnich uzyskanie punktów kredytowych z zakresu szkolnictwa wyższego.

Uzyskane w USA świadectwa uprawniające do podejmowania studiów wyższych, podlegają w Polsce uznaniu zgodnie z przepisami ustawy z dnia 7 września 1991 r. o systemie oświaty. Szczegółowe informacje dostępne są na stronie opracowanej przez Departament Współpracy Międzynarodowej Ministerstwa Edukacji i Nauki, właściwego w kwestii uznawalności świadectw: <https://www.gov.pl/web/edukacja-i-nauka/uznawanie-wyksztalcenia-uzyskanego-za-granica>.

Studia krótkiego cyklu

Tytuł **Associate** uzyskiwany jest po ukończeniu programu studiów trwającego w trybie stacjonarnym od 2 do 4 lat i obejmującego od 60 do 120 godzin kredytowych w ciągu semestru.

W przeciwieństwie do oferowanych absolwentom szkół średnich programów kształcenia zawodowego prowadzących do uzyskania Certificate lub Diploma, kształcenie prowadzące do uzyskania tytułu Associate ma charakter studiów wyższych, a zdobyte w ich trakcie punkty kredytowe mogą zostać zaliczone na poczet studiów pierwszego stopnia, prowadzących do uzyskania tytułu Bachelor. Przeniesienie kredytów następuje pod określonymi warunkami, na podstawie tzw. articulation agreements zawartymi między instytucjami.

W zależności od ukończonego kierunku, absolwentom krótkich programów studiów nadawany jest tytuł Associate of Arts/Associate of Science (w przypadku kierunków ogólnoakademickich) lub

Associate of Applied Science albo Associate ze wskazaniem dziedziny (w przypadku kierunków zawodowych).

Dyplom nadający tytuł Associate nie ma swojego odpowiednika w polskim systemie edukacji i z tego względu nie podlega w naszym kraju formalnemu uznaniu. Po przyjęciu kandydata na studia wyższe pierwszego stopnia polska uczelnia może jednak zaliczyć na ich poczet zajęcia zrealizowane w trakcie trwania ww. programu kształcenia. Zaliczenie zajęć następuje na zasadach określonych w regulaminie studiów.

Studia pierwszego stopnia

Studia pierwszego stopnia (undergraduate) w amerykańskich uczelniach trwają w trybie stacjonarnym od 4 do 5 lat, choć możliwe jest ich ukończenie również w 3 lata (dotyczy to wybitnie uzdolnionych studentów). Studia te z założenia mają przygotowywać absolwenta zarówno do wejścia na rynek pracy, jak również do kontynuacji kształcenia na studiach wyższego stopnia (postgraduate). W trakcie studiów, oprócz przedmiotów ogólnoakademickich właściwych dla danego kierunku, każdy student realizuje również kilka przedmiotów stanowiących tzw. major (specjalizację). W przypadku gdy student nie posiada wystarczającego przygotowania do rozpoczęcia kształcenia w danym obszarze, mogą zostać wobec niego zastosowane środki kompensacyjne w postaci dodatkowych kursów lub egzaminów, za które nie są jednak przyznawane żadne punkty kredytowe (widoczne jest to wtedy w transkrypcie z przebiegu kształcenia).

W wyniku ukończenia studiów pierwszego stopnia nadawany jest tytuł **Bachelor** – najczęściej Bachelor of Arts lub Bachelor of Science, choć może być to też Bachelor ze wskazaniem dziedziny. Możliwe jest również uzyskanie tytułu **Honors Bachelor** – dotyczy to absolwentów programów studiów wymagających większej samodzielności, napisania specjalnej pracy dyplomowej lub projektu, na które obowiązują bardziej rygorystyczne kryteria przyjęcia.

Na podstawie z art. 326 ust. 1 ustawy z dnia 20 lipca 2018 r. – Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce amerykański dyplom potwierdzający ukończenie trzyletnich studiów lub studiów pierwszego stopnia trwających co najmniej trzy lata – potwierdza w Rzeczypospolitej Polskiej posiadanie wyższego wykształcenia na poziomie studiów pierwszego stopnia.

Zgodnie z art. 326 ust. 2 ww. ustawy Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce uzyskany w USA dyplom ukończenia studiów pierwszego stopnia, dający w tym kraju prawo do kontynuacji kształcenia na studiach drugiego stopnia, uprawnia w Polsce do:

- kontynuacji kształcenia na studiach drugiego stopnia,
- kontynuacji kształcenia na studiach podyplomowych.

Polski odpowiednik amerykańskiego dyplomu uzyskanego po ukończeniu studiów pierwszego stopnia może zostać ustalony w drodze nostryfikacji, w oparciu o rozporządzenie Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 28 września 2018 r. w sprawie nostryfikacji dyplomów ukończenia studiów za granicą oraz potwierdzania ukończenia studiów na określonym poziomie.

Niektóre amerykańskie uczelnie oferują programy studiów, które oprócz dyplomu Bachelor, umożliwiają dodatkowo uzyskanie specjalnego dyplomu, potwierdzającego zdobycie szczególnej wiedzy/kompetencji w określonej dziedzinie. Dokument ten – tzw. **Post-Bachelor Certificate/Diploma**

– wydawany jest razem z dyplomem Bachelor lub wkrótce po nim. Kształcenie prowadzące do jego uzyskania trwa nie dłużej niż 1 rok i traktowane jest jako część programu studiów pierwszego stopnia.

Post-Bachelor Certificate/Diploma nie ma swojego odpowiednika w polskim systemie szkolnictwa wyższego i z tego względu nie podlega w Polsce formalnemu uznaniu.

Studia drugiego stopnia

Studia drugiego stopnia (graduate) trwają z reguły 2 lata, choć mogą być też dłuższe lub krótsze, w zależności od tego, jak skonstruowany jest ich program (np. czy rok akademicki liczy 12 czy 9 miesięcy), w jakim trybie są prowadzone (stacjonarnym czy zaocznym) oraz jakie były warunki przyjęcia na te studia (w przypadku niektórych studentów konieczne jest uzupełnienie programu studiów o przedmioty, których znajomość jest wymagana, a których nie zrealizowali podczas studiów pierwszego stopnia). Osobom, które ukończyły studia drugiego stopnia nadawany jest tytuł **Master** – Master of Arts, Master of Science lub Master ze wskazaniem dziedziny.

Wśród programów studiów drugiego stopnia można wyróżnić programy o charakterze ogólnoakademickim lub badawczym (tzw. research Master) oraz programy o charakterze zawodowym (tzw. professional Master). Programy research Master skierowane są do osób, które myślą o naukowej ścieżce kariery, a do ich ukończenia najczęściej wymagana jest obrona pracy dyplomowej. Programy professional Master są bardziej różnorodne pod względem struktury (niektóre przypominają programy research Master), ale ich głównym celem jest przekazanie zaawansowanej wiedzy i przygotowanie absolwenta do wejścia na rynek pracy. Do ukończenia tych programów studiów najczęściej nie jest wymagana obrona pracy dyplomowej, zdarza się jednak, że wymagane jest odbycie praktyk lub stażu.

Dyplomy potwierdzające ukończenie studiów drugiego stopnia i uzyskanie tytułu Master, uprawniają w USA do ubiegania się o przyjęcie na studia doktoranckie.

Na podstawie z art. 326 ust. 1 ustawy z dnia 20 lipca 2018 r. – Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce amerykański dyplom potwierdzający ukończenie studiów drugiego stopnia lub co najmniej czteroletnich studiów jednolitych – potwierdza w Rzeczypospolitej Polskiej posiadanie wyższego wykształcenia na poziomie studiów drugiego stopnia.

Zgodnie z art. 326 ust. 2 ustawy z dnia 20 lipca 2018 r. – Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce uzyskany w USA dyplom ukończenia studiów drugiego stopnia, dający w tym kraju prawo ubiegania się o nadanie stopnia doktora, uprawnia w Polsce do:

- kontynuacji kształcenia na studiach drugiego stopnia,
- kontynuacji kształcenia na studiach podyplomowych,
- ubiegania się o przyjęcie do szkoły doktorskiej lub o nadanie stopnia doktora.

Polski odpowiednik amerykańskiego dyplomu uzyskanego po ukończeniu studiów drugiego stopnia i studiów jednolitych może zostać ustalony w drodze nostryfikacji, w oparciu o rozporządzenie Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 28 września 2018 r. w sprawie nostryfikacji dyplomów ukończenia studiów za granicą oraz potwierdzania ukończenia studiów na określonym poziomie.

First-Professional Degree

Osobną kategorię kwalifikacji stanowią tzw. First-Professional Degrees, które – mimo że uzyskiwane są po wcześniejszym ukończeniu określonych studiów pierwszego stopnia lub kształcenia prowadzonego na tym poziomie – są w istocie pierwszymi dyplomami nadającymi kwalifikacje w danym zawodzie (w większości wypadków uprawnienia zawodowe daje bowiem już dyplom studiów pierwszego stopnia). Ponieważ podstawę przyjęcia na ten rodzaj kształcenia stanowią kwalifikacje z poziomu undergraduate, studia prowadzące do uzyskania First-Professional Degree traktowane są w USA jako studia na poziomie graduate (studia drugiego stopnia).

First-Professional Degree uzyskiwany jest po ukończeniu programu studiów, który spełnia następujące kryteria:

- jego ukończenie potwierdza spełnienie wszystkich wymagań akademickich do tego, żeby podjąć pracę w danym zawodzie,
- do wstępu wymagane jest wcześniejsze ukończenie przynajmniej dwóch lat studiów wyższych,
- całość kształcenia musi wynosić przynajmniej 6 lat (włączając w to długość kształcenia z poziomu undergraduate).

Warto zauważyć, że w większości przypadków First-Professional Degrees zawierają w sobie słowo „Doctor” – nie są to jednak stopnie naukowe i nie należy ich mylić z opisanymi w kolejnej sekcji dyplomami doktorskimi (Ph.D.).

First-Professional Degrees nadawane są w 10 obszarach:

- Doctor of Chiropractic (D.C. or D.C.M.)
- Doctor of Dental Science (D.D.S.) lub Doctor of Dental Medicine (D.M.D.)
- Doctor of Jurisprudence lub Juris Doctor (J.D.)
- Doctor of Medicine (M.D.)
- Doctor of Optometry (O.D.)
- Doctor of Osteopathic Medicine/Osteopathy (D.O.)
- Doctor of Pharmacy (Pharm.D.)
- Doctor of Podiatric Medicine/Podiatry (D.P.M., D.P., lub Pod.D.)
- Master of Divinity (M.Div.), Master of Hebrew Letters (M.H.L.) lub Rabbinical Ordination (Rav)
- Doctor of Veterinary Medicine (D.V.M.).

Posiadacze First-Professional Degree mogą w USA ubiegać się o przyjęcie zarówno na studia drugiego stopnia prowadzące do uzyskania tytułu Master, jak i na studia doktoranckie.

Na podstawie z art. 326 ust. 1 ustawy z dnia 20 lipca 2018 r. – Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce amerykański dyplom potwierdzający uzyskanie First-Professional Degree – potwierdza w Rzeczypospolitej Polskiej posiadanie wyższego wykształcenia na poziomie studiów drugiego stopnia.

Zgodnie z art. 326 ust. 2 ustawy z dnia 20 lipca 2018 r. – Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce uzyskany w USA dyplom ukończenia studiów, dający w tym kraju prawo ubiegania się o nadanie stopnia doktora, uprawnia w Polsce do:

- kontynuacji kształcenia na studiach drugiego stopnia,
- kontynuacji kształcenia na studiach podyplomowych,
- ubiegania się o przyjęcie do szkoły doktorskiej lub o nadanie stopnia doktora.

Polski odpowiednik amerykańskiego dyplomu potwierdzającego uzyskanie First-Professional Degree może zostać ustalony w drodze nostryfikacji, w oparciu o rozporządzenie Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 28 września 2018 r. w sprawie nostryfikacji dyplomów ukończenia studiów za granicą oraz potwierdzania ukończenia studiów na określonym poziomie.

Studia „podyplomowe” (Intermediate Graduate Qualifications)

Amerykańskie uczelnie oferują programy studiów, które swym zakresem wychodzą poza programy studiów drugiego stopnia (Master), lecz jednocześnie nie odpowiadają poziomem studiom doktoranckim. Programy te nastawione są na podnoszenie kompetencji akademickich i/lub zawodowych, a sposób organizacji kształcenia zależy w całości od oferujących je uczelni.

Dokumenty i tytuły uzyskiwane po ukończeniu kształcenia podyplomowego mogą nosić różne nazwy: **Cerificates** (np.: Advanced Certificate, Advanced Graduate Certificate, Advanced Graduate Specialist Certificate, Certificate of Advanced Studies, Certificate of Advanced Graduate Studies, Certificate of Advanced Professional Studies, Specialist in...), **Diplomas** (np.: Artist’s Diploma, Professional Engineer, Graduate Diploma in..., Professional Diploma), **Degrees** (np.: Doctor of Ministry, Doctor of Psychology, Education Specialist, Licentiate in Sacred Theology).

Dokumenty potwierdzające ukończenie w USA wyżej opisanego kształcenia podyplomowego nie mają swojego odpowiednika w polskim systemie edukacji i z tego względu nie podlegają w naszym kraju formalnemu uznaniu.

Studia trzeciego stopnia (doktoranckie)

Doktorat jest najwyższą kwalifikacją z zakresu szkolnictwa wyższego, jaką można uzyskać w USA.

Warunkiem wstępu na studia doktoranckie w USA jest posiadanie tytułu Master lub First-Professional Degree. W niektórych przypadkach przyjęci mogą zostać kandydaci posiadający dyplom Bachelor, pod warunkiem ukończenia studiów undergraduate z bardzo dobrym wynikiem. Osoby, które podejmują studia doktoranckie na podstawie dyplomów ukończenia studiów pierwszego stopnia lub posiadają dyplom uzyskany w innej dziedzinie, muszą odbyć dodatkowe kształcenie, które nie stanowi stałego elementu studiów doktoranckich.

Programy studiów doktoranckich składa się z różnego rodzaju zajęć, seminariów i kolokwium doktorskich, a w dalszej części z badań oraz pracy nad rozprawą doktorską. Aby zostać dopuszczonym do planowania badań i pisania pracy doktorskiej, wymagane jest zaliczenie wszystkich zajęć (najczęściej wymagane jest uzyskanie oceny A) oraz zdanie obszernego egzaminu pisemnego obejmującego wybraną specjalność oraz dwie specjalności dodatkowe. Osoba, która spełni te kryteria może wybrać sobie promotora oraz komisję doktorską (składającą się z 2-5 osób), która zatwierdza projekt rozprawy oraz badań oraz doradza w ich realizacji. Gdy doktorant oraz jego promotor stwierdzą, że praca jest gotowa, następuje jej publiczna obrona, a komisja głosuje nad nadaniem stopnia naukowego. Najczęściej nadawany stopień to **Doctor of Philosophy (Ph.D.)**, choć może być to też Doctor ze wskazaniem dziedziny (np. Doctor of Business Administration, Doctor of Fine Arts, Doctor of Music, Doctor of Science). Po przyznaniu stopnia, rozprawa doktorska jest publikowana w serwisie uczelni i dostępna dla środowiska naukowego.

Zgodnie z art. 328 ust. 1 ustawy z dnia 20 lipca 2018 r. – Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce stopień naukowy nadany przez uznaną amerykańską instytucję posiadającą prawo do jego nadawania, jest równoważny ze stopniem naukowym nadawanym w Polsce.

Skala ocen

W USA funkcjonuje skala ocen od 0 do 4 punktów, choć często zamiast punktów używane są litery. Zależność tą przedstawia poniższa tabela. Szczegółowe objaśnienia stosowanych przez uczelnie ocen znajdują się w transkrypcie z przebiegu kształcenia.

Skala punktowa	Skala literowa	Opis
4	A	excellent/superior
3	B	very good/above average
2	C	average
1	D	below average
0	F	failure

Lista uczelni

Wyszukiwarka akredytowanych amerykańskich uniwersytetów, koledży oraz programów studiów znajduje się na stronie <https://www.chea.org/>. Po kliknięciu w „browse directories” oraz potwierdzeniu zapoznania się w warunkami korzystania z serwisu, można wybrać różne kryteria wyszukiwania – np. kraj lub stan w którym działa dana uczelnia (niektóre amerykańskie uczelnie działają poza terytorium USA).

Tabela ewaluacyjna amerykańskich dyplomów

Nazwa dyplomu/kwalifikacji	Uznanie dyplomu w celu kontynuacji kształcenia w Polsce	Uznanie w innych celach
Associate	Możliwość zaliczenia okresu studiów na poczet studiów pierwszego stopnia.	Brak odpowiednika w polskim systemie edukacji.
Bachelor/Honors Bachelor	Możliwość kontynuacji kształcenia na studiach drugiego stopnia i studiach podyplomowych.	Potwierdza posiadanie wykształcenia wyższego na poziomie studiów pierwszego stopnia.
Post-Bachelor Certificate/Diploma	Brak możliwości uznania.	Brak odpowiednika w polskim systemie edukacji.
Master	Możliwość kontynuacji kształcenia na studiach drugiego stopnia, studiach podyplomowych, w szkole doktorskiej oraz ubiegania się o nadanie stopnia doktora.	Potwierdza posiadanie wykształcenia wyższego na poziomie studiów drugiego stopnia.
First-Professional Degree: <ul style="list-style-type: none"> – Doctor of Chiropractic – Doctor of Dental Science lub Doctor of Dental Medicine – Doctor of Jurisprudence lub Juris Doctor – Doctor of Medicine – Doctor of Optometry – Doctor of Osteopathic Medicine/Osteopathy – Doctor of Pharmacy – Doctor of Podiatric Medicine/Podiatry – Master of Divinity, Master of Hebrew Letters lub Rabbinical Ordination – Doctor of Veterinary Medicine 	Możliwość kontynuacji kształcenia na studiach drugiego stopnia, studiach podyplomowych, w szkole doktorskiej oraz ubiegania się o nadanie stopnia doktora.	Potwierdza posiadanie wykształcenia wyższego na poziomie studiów drugiego stopnia.
Intermediate Graduate Qualifications (Diploma/Certificate/Degree)	Brak możliwości uznania.	Brak odpowiednika w polskim systemie edukacji.
Doctorate (Doctor of Philosophy i inne równoważne)	Możliwość wszczęcia postępowania habilitacyjnego.	Jest równoważny z odpowiednim polskim stopniem naukowym.